

HANDELINGEN

15:36-16:24

Paulus begint zijn tweede zendingsreis en brengt het Evangelie naar Filippi.

GELEZEN UIT

Herziene Statenvertaling

BELUISTER OF BEKIJK

versvoorvers.org/handelingen/15-36-16-24

BELUISTER OF BEKIJK

Inhoud

1	Terugblik en plan voor een tweede zendingsreis	3 min	4
2	Het conflict over Johannes Markus	5 min	5
3	Paulus en Barnabas vormen twee teams	2 min	7
4	Markus blijkt later een waardevolle medewerker	3 min	8
5	Paulus kiest Silas als reisgenoot	2 min	10
6	De voorrechten van het Romeinse burgerschap	3 min	11
7	Silas' geschiktheid en het vertrek over land	2 min	12
8	Timotheüs sluit zich bij Paulus aan	2 min	13
9	Timotheüs' afkomst en geestelijke vorming	3 min	15
10	Waarom Paulus Timotheüs liet besnijden	2 min	16
11	Titus en de besnijdenis van heidenen	2 min	17
12	Geen onnodige aanstoot voor Joden en heidenen	2 min	18
13	De Geest verhindert twee reisroutes	3 min	19
14	Het visioen van de Macedonische man	3 min	21

15	Paulus wacht in Troas op Gods leiding	2 min	23
16	Lukas sluit zich in Troas bij het team aan	4 min	24
17	De overtocht naar Macedonië en Filippi	2 min	26
18	Filippi als trotse Romeinse kolonie	3 min	27
19	Lydia en de eerste gemeente in Filippi	3 min	28
20	De waarzegster, arrestatie en gevangenschap	3 min	30
21	De demonische geest achter de waarzegster	4 min	32
22	Waarom Paulus demonische bijval afwees	3 min	34
	Om verder te lezen		36

1

Terugblik en plan voor een tweede zendingsreis

In Handelingen hoofdstuk 15 zagen we dat het hoofdstuk grotendeels werd beheerst door de bespreking tijdens het concilie van Jeruzalem. Daar besloten de bijeengekomen apostelen en oudsten van de gemeente dat van de heidenen niet zou worden verlangd dat ze zich onder de Thora, de verplichting van de besnijdenis en de hele Joodse wet zouden stellen. Sommige mensen zeiden dat dit noodzakelijk was. Vooral, zo vertelt Lukas ons, drongen sommige Farizeeën die gelovig waren geworden erop aan dat christenen uit de heidenen Joden moesten worden om echte christenen te zijn. Ze moesten zich stellen onder de wet die Joden van heidenen onderscheidde, namelijk de besnijdenis en de overige rituele wetten van de Thora. Paulus en Barnabas waren het daar nooit mee eens, en er ontstond een hevige woordenstrijd over. De apostelen en oudsten kwamen bijeen en bespraken het in Jeruzalem, tijdens wat wij het concilie van Jeruzalem noemen. Dit staat in Handelingen 15. Hier gaat het grootste deel van het hoofdstuk over.

Maar toen we aan het einde van het hoofdstuk kwamen, bleek de uitspraak van het concilie gunstig te zijn voor het standpunt van Paulus en Barnabas, en dus gunstig voor de heidenen. Ze hoefden nu namelijk niet besneden te worden en niet belast te worden met dat juk van de wet, zoals zij het noemden. Nadat dat was afgehandeld, komen we ongeveer bij hoofdstuk 15, vers 36. In vers 35 lezen we dat Paulus en Barnabas na dat concilie nog geruime tijd in Antiochië bleven en daar predikten en onderwijs gaven. Toen kwam het moment waarop Paulus de aandrang voelde om de gemeenten die ze tijdens hun eerste zendingsreis hadden gesticht opnieuw te bezoeken.

Ik kan me daar heel goed in verplaatsen. Als ik bekeerlingen had, als ik kinderen had, geestelijke nakomelingen in een ander land, die ik had voortgebracht en plotseling had achtergelaten zonder veel verzorging, dan zou ik terug willen gaan om te zien hoe het

met hen ging. We weten niet hoelang hij op dat moment al weg was. We weten niet hoeveel tijd er zat tussen het einde van zijn eerste zendingsreis en dit moment. Maar Paulus had het gevoel dat het tijd was om terug te gaan en opnieuw te kijken hoe het met die broeders ging.

Daarom stelde hij in vers 36 aan Barnabas het volgende voor:

2

Het conflict over Johannes Markus

En na enkele dagen zei Paulus tegen Barnabas: Laten wij nu terugkeren en onze broeders bezoeken in elke stad waar wij het Woord van de Heere verkondigd hebben, en zien hoe het met hen gaat. Nu wilde Barnabas Johannes, die ook Markus heet, meenemen. Paulus achtte het echter juist om hem, die hen van Pamfylië af verlaten had en niet met hen meegegaan was naar het werk, niet mee te nemen. Er ontstond daarom verbittering, zodat zij uit elkaar gingen en Barnabas Markus meenam en per schip naar Cyprus vertrok; maar Paulus koos Silas en vertrok, nadat hij door de broeders aan de genade van God opgedragen was. En hij reisde door Syrië en Cilicië en sterkte de gemeenten.

HANDELINGEN 15:36-41

Barnabas was het ermee eens dat dit een goed moment zou zijn om terug te gaan en de gemeenten te bezoeken. Maar Paulus en Barnabas konden het niet eens worden over de samenstelling van het team dat zou meegaan. Johannes Markus was aan het begin van de eerste zendingsreis met hen meegegaan. Hij was bij hen geweest op het eiland Cyprus, toen Sergius Paulus tot bekering was gekomen. Maar toen ze het vasteland van Klein-Azië hadden bereikt, besloot Johannes Markus om redenen die niet in de Schrift worden genoemd het team te verlaten en terug te gaan naar Antiochië, waarvandaan ze waren vertrokken.

Paulus had er duidelijk een negatief oordeel over dat Johannes Markus dit had gedaan. Wanneer Lukas ons vertelt dat Johannes Markus vertrok — dit staat natuurlijk eerder, in hoofdstuk 13, vers 13 — vertelt Lukas ons niet waarom. Ook geeft Lukas geen redactioneel commentaar en wekt hij niet de indruk dat het iets slechts of iets goeds was, of dat het een juiste of een verkeerde beslissing was. Hij vermeldt het gewoon zakelijk: Johannes Markus ging naar huis.

Maar nu lezen we dat Paulus vond dat Markus daar niet erg goed aan had gedaan. Je hoort vol te houden, en het kan heel goed zijn dat hij vond dat Johannes Markus gewoon niet uit het juiste hout gesneden was. Misschien was Johannes Markus tijdens de eerste zendingsreis niet uit het juiste hout gesneden, maar Barnabas vond dat hij nog een kans moest krijgen. Hij dacht dat Markus misschien niet wist waaraan hij begon toen hij op de eerste reis vertrok, en dat hij ontdekte dat hij er niet klaar voor was. Maar nu hij heel goed wist welke ontberingen zo'n reis met zich meebracht, was hij bereid het opnieuw te proberen. Barnabas zei: 'Nou, ik vind dat we hem moeten vertrouwen.' Paulus zei: 'Nee, hij heeft ons eerder in de steek gelaten en ik wil het risico niet nog eens met hem nemen.'

Uit Kolossenzen 4:10 weten we dat Barnabas en Markus neven waren. Velen menen dat Barnabas vanwege deze familieband gunstig tegenover Markus stond en hem nog een kans wilde geven. Paulus voelde tegenover Markus geen dergelijke neiging tot nepotisme en vond het eenvoudigweg te riskant om hem mee te nemen.

Het is ook mogelijk dat Barnabas, zelfs als Markus geen familie van hem was geweest, toch geneigd zou zijn geweest Markus mee te nemen. We weten namelijk dat Barnabas verzoenend van aard was. Hij was degene die er in feite voor had gezorgd dat Paulus op goede voet kwam te staan met de andere apostelen, toen zij bang waren hem te ontmoeten. Barnabas was degene die Paulus na zijn bekering meenam en hem voorstelde aan de terughoudende apostelen. Hij was het soort man dat vrede stichtte. We kunnen zien dat Lukas zelf naar Barnabas heeft verwezen als een goed mens die vol geloof en van de Heilige Geest was. Het is heel goed mogelijk dat Barnabas, of Markus nu familie van hem was of niet, het soort man was dat zou zeggen: 'Laten we de jongen nog een kans geven.'

Het is ons niet echt duidelijk waarvoor Markus nodig was. Toen ze op hun eerste zendingsreis gingen, staat er dat ze Johannes Markus als hun helper bij zich hadden. Dat staat in hoofdstuk 13, vers 5. Op welke manieren hij hielp, weten we niet. Misschien hielp hij bij de prediking, begeleidde hij belangstellenden of pasbekeerden, doopte hij mensen, of droeg hij gewoon hun bagage. Misschien verleende hij alleen praktische hulp. We hebben geen enkel idee wat zijn taken waren, maar hij had hen in de steek gelaten.

Paulus' punt is dat hij niet wil dat iemand die de eerste keer de proef niet heeft doorstaan, opnieuw meegaat. Want als je daar eenmaal bent, loop je risico. Er zijn daar veel gevaren, zoals Paulus en Barnabas allebei wisten: vervolging, struikrovers onderweg en allerlei soorten slecht weer. Je kon door het weer omkomen. Er zijn ontberingen, en je wilt niet iemand bij je hebben die al heeft laten zien dat hij niet goed met ontberingen omgaat.

3

Paulus en Barnabas vormen twee teams

Paulus en Barnabas konden het hierover dus niet eens worden, en het meningsverschil tussen hen werd zeer heftig. Dat betekent niet dat ze kwaad werden of elkaar haatten, maar ze botsten over deze ene kwestie. Hun meningsverschil werd zo scherp dat ze uit elkaar gingen. Ze vormden feitelijk twee zendingsteams.

Barnabas nam Markus mee en ze gingen naar Cyprus, waar ze natuurlijk tijdens de eerste zendingsreis ook naartoe waren gegaan. Hun eerste halte was Cyprus, en daar hadden Barnabas en mogelijk ook Markus familieleden. Barnabas kwam uit Cyprus, en Markus waarschijnlijk ook. Ze gingen daar dus terug, en waarschijnlijk zochten ze Sergius Paulus op, die tijdens hun eerste reis tot geloof was gekomen. En wie weet wat voor andere vruchtbare dingen ze deden.

Soms zeggen mensen: 'Dit meningsverschil tussen Paulus en Barnabas betekent dat we partij moeten kiezen. Een van deze mannen had duidelijk gelijk en de ander had ongelijk.' We zijn misschien geneigd de kant van Paulus te kiezen, alleen omdat we vanaf dit punt zijn bediening volgen. Mensen die dat doen, zeggen soms: 'Barnabas

had het duidelijk mis, want hij vertrekt met Markus. We horen nooit meer iets over hem. Het feit dat we nooit meer iets van hem horen, moet betekenen dat hij zich vergist heeft.'

Dat is niet redelijk. De reden dat we het verhaal van Paulus hebben, is dat de schrijver van het boek een groot deel van de tijd met Paulus meereisde, te beginnen bij deze tweede zendingsreis. Lukas sloot zich bij hem aan. Paulus reisde dus toevallig met een geschiedschrijver en arts die Paulus' activiteiten bijhield en vastlegde. Daarom zijn er bijzonderheden opgetekend over de activiteiten en de vruchtbaarheid van Paulus' team. Als Barnabas Markus zijn verhaal had laten opschrijven, hadden we misschien nog een boek Handelingen gehad, met daarin meer van de daden van Barnabas.

We hebben geen reden om eraan te twijfelen dat Barnabas eveneens vruchtbaar was in zijn bediening en dat Markus later zelf ook vruchtbaar was. Zelfs Paulus sprak later goed over Markus. Markus bewees dat hij een fatsoenlijk man was, wat Barnabas gelijk lijkt te geven. Barnabas dacht: 'Ik vind dat we hem nog een kans moeten geven.'

4

Markus blijkt later een waardevolle medewerker

Zelfs Paulus sprak later over Markus en had Markus bij zich toen hij aan Kolosse schreef. In Kolossenzen 4:10, dat ik al noemde, is Markus bij Paulus op de plaats waar Paulus gevangenzit en vanwaar hij de brief naar Kolosse stuurt. Nog later, in Paulus' laatste brief, 2 Timotheus 4:11, noemt Paulus Markus nuttig en bruikbaar. Paulus zegt:

Alleen Lukas is bij mij. Haal Markus op en breng hem met u mee, want hij is voor mij van veel nut voor de ambtelijke bediening.

2 TIMOTHEUS 4:11

Aan het einde van zijn leven gelooft Paulus dus dat Markus een bruikbare helper in de bediening is.

Later reisde Markus niet met Barnabas, maar met Petrus. In 1 Petrus 5:13 schrijft Petrus aan de gemeenten en doet hij de groeten. Hij doet ook de groeten namens:

U groet de mede-uitverkoren gemeente die in Babylon is, en Markus, mijn zoon.

1 PETRUS 5:13

Hij doelt op diezelfde Markus, Johannes Markus, die niet werkelijk zijn zoon was, maar meer als een zoon voor hem was, net zoals Timotheus de zoon van Paulus was: zijn zoon in het geloof, zijn protegé, zijn discipel, degene die hij opleidde.

Zeer sterke tradities uit de vroege kerk wijzen erop dat Markus later, waarschijnlijk nadat Petrus gestorven was, het tweede Evangelie schreef: het Evangelie naar Markus, het tweede in onze verzameling. Hij schreef het op basis van de preken van Petrus. Markus schreef in feite het Evangelie volgens Petrus. Er wordt ons verteld dat Petrus het in het Aramees predikte en dat Markus het voor hem in het Grieks vertaalde.

De traditie van de vroege kerk vertelt ons ook dat Markus naar Alexandrië in Egypte ging en daar de Kerk van Alexandrië stichtte. Markus was dus een man die op dit specifieke moment wel degelijk een toekomst had. Paulus kon die toekomst van Markus niet voorzien. Barnabas had meer visie voor de jonge man: 'Ik denk dat deze man nog iets zal bereiken.'

Het kan in feite zijn dat Barnabas door de latere activiteiten van Markus degene is die in dit meningsverschil met Paulus in het gelijk wordt gesteld. Zelfs Paulus moest toegeven dat Markus een bruikbare man was, Petrus dacht goed over hem en we hebben ook een van onze vier Evangelien aan hem te danken. Hoewel Markus het dus niet goed deed toen hij voor het eerst in de bediening verscheen, en Paulus hem de tweede keer niet vertrouwde, denk ik dat we uiteindelijk onze goedkeuring aan Markus moeten geven, zoals Barnabas zelf ook deed.

5

Paulus kiest Silas als reisgenoot

Nu koos Paulus een ander team, aangezien Barnabas deze keer niet met hem mee zou gaan. Hij koos Silas. We lazen eerder in vers 33 dat Silas en een man die Judas heette, die uit Jeruzalem waren gezonden, onder andere profeten waren. Ze waren met Paulus en Barnabas van het concilie in Jeruzalem teruggekomen naar Antiochië om te bevestigen dat de brief die Barnabas en Paulus bij zich hadden, en die hun standpunt in het gelijk stelde, door de gemeente in Jeruzalem was goedgekeurd. Ze bleven een tijdje in Antiochië, en vervolgens staat er in vers 33 dat ze teruggingen naar Jeruzalem.

Silas was dus inmiddels terug in Jeruzalem, maar Paulus neemt hem mee. In vers 40 staat:

Paulus koos Silas en vertrok.

Silas werd lid van zijn team, maar hij was teruggegaan naar Jeruzalem. We hebben wel vers 34, waar staat:

Maar het dacht Silas goed daar te blijven.

HANDELINGEN 15:34

De oudste handschriften bevatten dat vers echter niet. Men denkt dat een kopiist vers 34 heeft ingevoegd om vers 33 met vers 40 in overeenstemming te brengen. Dat wil zeggen: omdat Paulus Silas erbij haalt en hem meeneemt, klinkt het alsof Silas nog in Antiochië is, terwijl vers 33 zei dat Silas en Judas teruggingen naar Jeruzalem. Om dat met elkaar in overeenstemming te brengen, heeft iemand er dus blijkbaar vers 34 tussen gezet, om te zeggen: „Maar Silas bleef achter.” Dat staat niet in de oudste handschriften en daarom denkt men niet dat dit een authentieke uitspraak is.

Het lijkt er dus op dat Silas in vers 33 inderdaad was teruggegaan naar Jeruzalem. Maar óf hij kwam terug om Antiochië te bezoeken en Paulus zei: „Laten we samen op deze reis gaan”, óf Paulus heeft hem misschien vanuit Jeruzalem laten komen. Paulus heeft misschien gezegd: „Die Silas, met wie we van Jeruzalem naar Antiochië zijn gereisd, mag ik wel. Hij geniet veel aanzien.”

6

De voorrechten van het Romeinse burgerschap

Silas had nog iets anders in zijn voordeel. Zowel hij als Paulus waren Romeinse burgers. De meeste Joden waren dat niet. Als je in de heidense wereld rondreisde, kon het Romeinse burgerschap handig blijken te zijn. En het werd voor Paulus en Silas twee keer erg nuttig. Om welke redenen dan ook, zowel Silas als Paulus bezaten het Romeinse burgerschap.

Het Romeinse burgerschap werd verleend op grond van verdienste of tegen betaling. Iemand die grote dingen voor de keizer had gedaan of grote heldendaden had verricht in de strijd in het Romeinse leger, kon het voorrecht van het Romeinse burgerschap krijgen. Als iemand niet aan die voorwaarden voldeed, kon hij het voor veel geld kopen. Het kostte veel geld, maar je kon Romeins burger worden.

Wat waren de voorrechten van een Romeins burger? Om te beginnen kon je niet gekruisigd worden. Als je toevallig een halsmisdrijf pleegde en ter dood gebracht moest worden, werd je niet gekruisigd. Je werd onthoofd. Misschien zeg je: „Is dat een groot voorrecht?” Als je weet hoe een kruisiging is, dan weet je dat het dat is. Wij vinden het verschrikkelijk, verschrikkelijk als ISIS mensen het hoofd afhakt, en dat is het ook. Het is een verschrikkelijk onrecht en een verschrikkelijke misdaad, maar het is niet zo’n erge manier om te sterven als een kruisiging. De Romeinen kruisigden misdadigers gewoonlijk, maar als iemand Romeins burger was, was hij vrijgesteld van die afschuwelijke, martelende dood en kon hij sneller ter dood worden gebracht.

Zelfs voordat hij terechtgesteld werd, had een Romeins burger het recht om zijn zaak aan de keizer voor te leggen. Andere mensen moesten eenvoudig door de plaatselijke autoriteiten worden berecht en gestraft. Maar net als in de Verenigde Staten kan iemand in theorie helemaal tot aan het Hooggerechtshof in beroep gaan als de uitspraken van de lagere rechtbanken hem niet bevallen. Eerlijk gezegd is dat meer theorie dan werkelijkheid, want probeer je zaak maar eens aan het Hooggerechtshof voor te leggen. Het Hooggerechtshof beslist welke zaken het wel en niet behandelt.

Het kan ze niet allemaal behandelen. Maar volgens de Grondwet hoeven we geen genoeg te nemen met de uitspraken van lagere rechtbanken. We kunnen in beroep gaan bij hogere rechtbanken en uiteindelijk bij het Hooggerechtshof.

Een Romeins burger kon dat ook doen, terwijl de meeste mensen die in het Romeinse Rijk woonden dat niet konden. Je kon naar de hoogste rechtbank gaan als de uitspraken van de lagere rechtbanken je niet bevielen. Dat was een voorrecht van een Romeins burger.

Een ander voorrecht was dat een Romeins burger, als hij gearresteerd werd, niet door middel van slagen mocht worden verhoord. Verhoor door middel van slagen klinkt misschien als iets heel barbaars. Je arresteert iemand, je weet niet zeker of hij schuldig is, dus je slaat het uit hem. Maar dat is wat de Romeinen deden. Als ze vermoedden dat je schuldig was en je niet bekende, sloegen ze je totdat je bekende.

Een Romeins burger was vrijgesteld van dat soort verhoor. Romeinse burgers mochten niet worden geslagen of geboeid voordat ze schuldig waren bevonden aan een misdrijf. Ze kregen eerst een rechtszaak, en pas nadat ze veroordeeld waren, mochten ze worden geslagen of gestraft. Dit zijn enkele van de voorrechten waarvan Paulus profijt heeft gehad.

7

Silas' geschiktheid en het vertrek over land

Silas was ook Romeins staatsburger, en ook Silas had banden met de Joodse gemeenschap in Jeruzalem. Hij had banden met de gemeente in Jeruzalem. Dat betekende dat Silas, wanneer hij met Paulus reisde, het voordeel van zijn banden met de gemeente in Jeruzalem zou hebben, voor het geval er judaïsten langskwamen. Silas was bevriend met de apostelen in Jeruzalem en hij had het Romeinse staatsburgerschap. Dus vanuit menselijk oogpunt zou hij een heel goede metgezel zijn. Hij bleek dat ook in geestelijk opzicht te zijn. Hij was ook een profeet, en er waren momenten waarop de Heilige Geest hun team opdroeg dit wel of dat niet te doen. Het is heel goed mogelijk dat Silas degene was die deze woorden profetisch van de Heilige

Geest ontving. We weten het niet. Maar Saul, of Paulus, zoals hij nu genoemd werd, vond Silas een goede keuze, en het lijkt erop dat Paulus inderdaad een goede keuze had gemaakt. Zo staat er in vers 40:

maar Paulus koos Silas en vertrok, nadat hij door de broeders aan de genade van God opgedragen was. En hij reisde door Syrië en Cilicië en sterkte de gemeenten.

HANDELINGEN 15:40-41

Toen hij en Barnabas op de eerste zendingsreis waren gegaan, waren ze per schip naar Cyprus gegaan en daarna naar Klein-Azië gevaren. Maar omdat Barnabas en Markus naar Cyprus waren vertrokken, hoefde Paulus hen niet te volgen. In plaats daarvan reisde hij over land naar Klein-Azië, naar de streek Galatië, waar hij de eerste mensen tot bekering had gebracht. Ze moesten door zeer bergachtige gebieden reizen. Daar loopt blijkbaar een zeer indrukwekkende bergpas door de bergen, de Cilicische Poort, en daar trokken ze doorheen.

Op de eerste zendingsreis hadden ze een boog gemaakt en waren ze eerst naar de stad Antiochië gegaan, daarna naar Ikonium, vervolgens naar Lystra en toen naar Derbe. In plaats daarvan kwamen ze nu in Derbe, Lystra en Ikonium: dezelfde steden in omgekeerde volgorde, omdat ze nu vanuit het oosten over land kwamen.

Trouwens, Silas is dezelfde persoon die in de brieven soms Silvanus wordt genoemd. Silvanus is de Latijnse vorm van zijn naam. Silas is, geloof ik, de Griekse vorm van zijn naam.

8

Timotheüs sluit zich bij Paulus aan

Paulus en Silas waren nu op reis, maar ze zouden iemand aan hun team toevoegen. Hoofdstuk 16:

Toen kwam hij in Derbe.

Dat wil zeggen Paulus. Er zou 'zij' moeten staan, maar er staat 'hij'.

En hij kwam in Derbe en in Lystre aan. En zie, er was daar een zekere discipel van wie de naam Timotheus was, de zoon van een gelovige Joodse vrouw, maar van een Griekse vader;

HANDELINGEN 16:1

Ook dit zijn weer steden die hij tijdens de eerste reis had geëvangéliseerd. Het waren in feite de laatste twee. Derbe was de laatste en Lystra de voorlaatste. Lystra was de plaats waar Paulus op zijn eerste zendingsreis gestenigd en de stad uit gesleept was, zoals je je misschien herinnert.

Maar daar gebeurde het:

Er was daar een discipel die Timoteüs heette, de zoon van een Joodse vrouw die gelovig was, maar zijn vader was een Griek.

en blijkbaar geloofde zijn vader niet, was hij geen gelovige.

van wie een goed getuigenis gegeven werd door de broeders in Lystre en Ikonium. Paulus wilde dat die met hem mee zou gaan; en hij nam hem bij zich en besneed hem omwille van de Joden die in die plaatsen woonden, want zij wisten allen dat zijn vader een Griek was.

HANDELINGEN 16:2-3

Dat Timotheus bij deze gelegenheid in het team werd opgenomen, was een belangrijke uitbreiding van het team. Timotheus werd een van Paulus' trouwste metgezellen en een van degenen die het sterkst aan hem gehecht waren, tot op de dag dat Paulus stierf. Uiteindelijk kon hij Timotheus de verantwoordelijkheid toevertrouwen voor het toezicht op de gemeenten in Efeze. Dat was wat Timotheus deed toen Paulus beide brieven aan Timotheus schreef, Eerste en Tweede Timotheus.

Timotheus was een heel jonge man. Zelfs jaren later, toen Paulus aan Timotheus schreef, zei hij:

Laat niemand u minachten vanwege uw jeugdige leeftijd, maar wees een voorbeeld voor de gelovigen in woord, in wandel, in liefde, in geest, in geloof en in reinheid.

1 TIMOTHEUS 4:12

Timotheus moet dus heel jong zijn geweest toen hij met Paulus begon mee te reizen, en enkele tientallen jaren later was hij nog steeds jong. Jong genoeg dat oudere mensen zouden zeggen: ‘Hij is nog maar een joch.’ Men neemt aan dat Timotheus op dit moment misschien ongeveer zestien of zeventien jaar oud was.

9

Timotheüs' afkomst en geestelijke vorming

Zijn moeder was Joods. Uit 2 Timotheus 1:5 weten we dat de moeder van Timotheus Eunice heette en dat hij een grootmoeder had die Loïs heette. Paulus noemt deze vrouwen in 2 Timotheus 1:5 als de moeder en grootmoeder van Timotheus. Lukas noemt hun namen hier niet, maar Loïs en Eunice, respectievelijk de grootmoeder en moeder van Timotheus, waren Joodse christenen. Ze moeten tot geloof zijn gekomen toen Paulus en Barnabas daar tijdens hun eerste zendingsreis langskwamen. Ze zullen er dan ook getuige van zijn geweest dat Paulus gestenigd en de stad uit gesleept werd. Ze kenden Paulus en waren bekend met zijn werk.

Timotheus is ongetwijfeld ook tijdens die eerste zendingsreis tot geloof gekomen, hoewel hij toen misschien nog geen tiener was. Timotheus was opgevoed met de Schriften. Paulus vertelt ons dat in 2 Timotheus, hoofdstuk 3. Hij vertelt Timotheus dat hij van kinds af aan de heilige Schriften kende. Natuurlijk kan zijn moeder hem vóór zijn bekering, en vóór haar eigen bekering, in de Joodse Schriften onderwezen hebben. Maar hij zal nog een vrij jong kind geweest zijn, waarschijnlijk nog niet in de

puberteit, toen zijn moeder tot geloof kwam. Zijn moeder zal hem dus al van kinds af aan de Schriften hebben onderwezen, niet alleen vanuit Joods perspectief, maar ook vanuit christelijk perspectief.

Dit is ongetwijfeld ook een van de redenen waarom Paulus wilde dat Timotheus meeding. Timotheus was een slimme en goede jongen. Hij stond goed bekend bij alle heiligen in Lystra en Ikonium. Als jonge man had hij al een goede naam opgebouwd in de plaatselijke gemeente en in de gemeente in de naburige stad Ikonium. Zelfs mensen in een andere stad kenden Timotheus en spraken met veel waardering over hem.

Hij was dus waarschijnlijk een jong wonderkind in het geloof, van kinds af aan onderwezen in de Schrift en door de bediening van Paulus tot bekering gekomen, vrijwel zeker tijdens de eerste zendingsreis. En hoewel zijn vader een Griek was, leefde zijn vader misschien niet meer. Ik zie niet in hoe Paulus een jonge man uit zijn ouderlijk huis had kunnen meenemen, alleen omdat hij wilde dat die met hem meeding, als zijn vader nog leefde en aanspraak op hem maakte om het familiebedrijf over te nemen of iets anders te doen, zoals gebruikelijk zou zijn. Wat zijn vader betreft was Timotheus misschien een wees, maar zijn moeder leefde nog wel. Nu wisten de Joden in die streek dat de vader van Timotheus een Griek was, maar ze wisten ook dat zijn moeder Joods was. Dat betekent dat Timotheus strikt genomen Joods was. Een Joodse moeder hebben is in wezen wat het betekent om Joods te zijn. Een Jood zou veel liever zowel een Joodse moeder als een Joodse vader hebben. Maar als iemand maar één Joodse ouder heeft, is het de moeder die hem de Joodse identiteit geeft.

10

Waarom Paulus Timotheüs liet besnijden

Timotheus was dus Joods, maar iedereen wist dat zijn vader een Griek was. Daarom zou er bij de mensen enige twijfel bestaan: was hij besneden? Als Joodse jongen hoorde hij dat te zijn. De Joden zouden denken dat hij het zeker moest zijn, maar zijn vader had er misschien niet mee ingestemd. Het grote publiek wist niet of Timotheus besneden was of niet, al wisten ze wel dat hij een Jood was van wie de vader een Griek was. Omdat daar enige twijfel over zou bestaan, liet Paulus hem besnijden voordat hij met hem op reis ging.

Dit was om problemen met de Joden te vermijden. Paulus werd er ten onrechte van beschuldigd — dat zien we heel duidelijk in Handelingen hoofdstuk 21, en misschien al eerder — dat hij Joden leerde hun kinderen niet te besnijden. Paulus was tegen de besnijdenis van heidenen, maar het kon hem niet schelen of de Joden hun kinderen wel of niet besneden. Paulus heeft de Joden nooit geleerd hun kinderen niet te besnijden, hoewel hij ervan werd beschuldigd zoiets te leren. Hij moet zich van die beschuldiging bewust zijn geweest.

Timotheus was een Jood, en Paulus wist dat als iemand zou zeggen: ‘Deze jonge Joodse man, heb je hem laten besnijden?’ en Paulus zou zeggen: ‘Eigenlijk is hij niet besneden,’ dit alleen maar de geruchten zou aanwakkeren dat Paulus zich verzette tegen de Joodse identiteit onder de Joden. Paulus dacht dus dat een eenvoudig antwoord het gemakkelijkst zou zijn. Mensen die wisten dat Timotheus een Griekse vader had, konden vragen: ‘Ben je besneden?’ Dan kon Timotheus zeggen: ‘Ja, dat ben ik.’ Het was gewoon eenvoudiger. Dus liet Paulus hem besnijden.

11

Titus en de besnijdenis van heidenen

Vergelijk dit nu eens met wat Paulus over Titus zegt. In Galaten hoofdstuk 2, op een eerder tijdstip, brachten Paulus en Barnabas de gave van de gemeente in Antiochië naar de gemeente in Jeruzalem, aan het einde van Handelingen 11. Paulus vertelt over dat bezoek, en blijkbaar was een heidense bekeerling die Titus heette met hen meegereisd van Antiochië naar Jeruzalem. Dit was vóór het concilie in Jeruzalem, en er waren nog enkele Farizeïsche gelovigen die vonden dat Titus besneden moest worden. Maar Titus was een heiden, en Paulus wilde daar absoluut niets van weten.

Er staat in Galaten 2:3:

Maar zelfs Titus, die bij mij was, werd niet gedwongen zich te laten besnijden, hoewel hij een Griek was.

GALATEN 2:3

Paulus zegt: ‘Ik was hierin koppig.’ Er waren mensen die vonden dat Titus besneden moest worden. Paulus gaf hun zelfs geen moment toe. Hij wilde hun geen duimbreed toegeven, omdat de waarheid van het Evangelie dan in gevaar zou komen. Paulus verzette zich dus heel krachtig tegen de besnijdenis van heidenen, want als hij dat liet doen, zou hij daarmee instemmen met het idee dat je pas echt een christen bent wanneer je een Jood bent. Je moet een proseliet van het jodendom worden voordat je werkelijk een christen kunt zijn.

Paulus was daar zo onvermurwbaar tegen. Dat was de belangrijkste strijd die Paulus in zijn bediening voerde, en hij zei: ‘Op dat punt wilde ik niet toegeven.’ Maar als het ging om een Joodse jongen zoals Timotheus, had hij er geen enkel probleem mee dat die besneden werd. Het was zelfs handiger.

12

Geen onnodige aanstoot voor Joden en heidenen

Bedenk dat Paulus in 1 Korinthe hoofdstuk 9 zei dat hij, om de Joden te bereiken, als een Jood leeft wanneer hij bij hen is. Om de heidenen te bereiken, leeft hij als een heiden wanneer hij bij hen is. Je vindt dit in 1 Korinthe 9, vers 19 tot en met 22.

Sommige mensen denken dat Paulus inconsequent was: hij stond niet toe dat Titus besneden werd, maar hij besneed Timotheus. Het waren totaal verschillende kwesties. Titus was een heiden. Paulus wilde op het punt van de besnijdenis van heidenen geen compromis sluiten. Timotheus was een Jood. Paulus wilde de Joden niet onnodig voor het hoofd stoten door in zijn team een Joodse man mee te nemen die niet besneden was. Dat zou meer ophef veroorzaken dan hij wilde, en daarvoor wilde hij de strijd niet aangaan. Hij wilde van de besnijdenis van Joodse mannen geen breekpunt maken.

Timotheus wordt dus lid van het team, en in vers 4 staat:

En toen zij de steden langs reisden, brachten zij hun de bepalingen over waarvan de apostelen en de ouderlingen in Jeruzalem besloten hadden dat men die in acht moest nemen.

HANDELINGEN 16:4

De brief die tijdens het concilie in Jeruzalem was geschreven en die voor ons uitvoerig wordt aangehaald in Handelingen 15, vers 23 tot en met 29, zei dat de heidenen niet besneden hoefden te worden en de Joodse wet niet hoefden te onderhouden.

Ze vroegen de heidenen enkele concessies te doen om te voorkomen dat ze Joodse mensen aanstoot zouden geven, maar ze eisten niet van hen dat ze de wet onderhielden. Die brief werd meegenomen door Paulus en Silas, en waarschijnlijk ook door Barnabas en zijn team, met inbegrip van Markus en ieder ander die zich later bij Barnabas aansloot. Zij hadden waarschijnlijk ook afschriften van die brief bij zich, want Paulus en Barnabas hadden die opdracht gekregen: hem naar de gemeenten van de heidenen brengen. En dat deden ze dus. De gemeenten werden versterkt in het geloof en namen dagelijks in aantal toe.

13

De Geest verhindert twee reisroutes

Toen ze door Frygië en de streek van Galatië waren getrokken — natuurlijk de gebieden die ze tijdens de eerste zendingsreizen hadden geëvangéliseerd — trokken ze verder naar het westen, voorbij het gebied dat ze eerder hadden geëvangéliseerd. Ze wisten niet precies waar ze heen moesten. Inmiddels bevonden ze zich in Frygië en Galatië, in het noordwestelijke deel van Klein-Azië. Ze konden naar het noorden gaan, naar Bithynië, of ze konden naar het zuiden, Asia in, naar plaatsen zoals Efeze, wat Paulus later zou doen. Maar op dat moment wisten ze niet zeker welke kant ze op moesten.

Ze waren ten westen van het gebied dat ze eerder hadden geëvangéliseerd en blijkbaar overwogen ze om af te zakken naar Asia. Dat zou logisch zijn geweest. Het lag op dezelfde landmassa, was een zeer belangrijk politiek en religieus centrum, en Efeze kon geëvangéliseerd worden. En toch staat er:

En nadat zij door Frygië en het land van Galatië gereisd waren, werden zij door de Heilige Geest verhinderd het Woord in Asia te spreken.

HANDELINGEN 16:6

Dus gingen ze niet die kant op.

Daarna kwamen ze in Mysië, een streek in het noordwesten van Klein-Azië. Ze probeerden Bithynië binnen te gaan, dat ten noorden en ten oosten ligt, maar:

En bij Mysië gekomen, probeerden zij naar Bithynië te reizen, maar de Geest liet het hun niet toe.

HANDELINGEN 16:7

Ze wisten dus niet zeker welke kant ze op moesten. Ze dachten: ‘Moeten we naar Asia gaan?’ Nee, de Heilige Geest zei nee. ‘Moeten we naar Bithynië gaan?’ Nee, de Heilige Geest zei nee.

Hoe wisten ze wat de Heilige Geest zei? Het is mogelijk, zoals ik al zei, dat Silas, omdat hij een profeet was, profetische uitspraken van de Heilige Geest heeft ontvangen. Misschien wisten ze het daardoor. Er kunnen andere manieren zijn geweest. De Heilige Geest spreekt op meer dan één manier en ons wordt geen specifieke informatie gegeven over de manier waarop Hij bij deze gelegenheid tot hen sprak.

Het is interessant dat, waar de Heilige Geest hun niet toestond Bithynië binnen te gaan, de oudere handschriften zeggen:

De Geest van Jezus stond het hun niet toe.

In veel andere vertalingen dan de King James en de New King James staat hier ‘de Geest van Jezus’; de hier aangehaalde HSV geeft alleen ‘de Geest’ weer. Dat is de enige keer in de hele Bijbel dat de Heilige Geest de Geest van Jezus wordt genoemd. Er zijn verschillende keren dat de Heilige Geest de Geest van Christus wordt genoemd, maar de uitdrukking ‘de Geest van Jezus’ komt alleen in deze ene passage voor. Daarmee wordt benadrukt dat ze door Jezus werden geleid, door Zijn Geest. Het was de Heilige Geest Die hen leidde, maar de Geest van Jezus is de Geest van Christus. Wanneer we zeggen dat Christus in mij leeft, bedoelen we dat de Geest van Christus in mij woont. Wanneer de Geest van God leidt, is het Jezus Die leidt.

Lukas gebruikt die uitdrukking hier, al staat die niet in de handschriften die voor de King James en de New King James zijn gebruikt. Dat zijn wat latere handschriften.

14

Het visioen van de Macedonische man

Ze trokken Mysië voorbij en kwamen in Troas. Deze stad heet officieel Alexandria Troas. Het zijn twee woorden: Alexandria Troas. Het was een Romeinse kolonie aan de zee kust, aan de noordkant van de landmassa van Klein-Azië. Ze bevonden zich daar nu aan de rand van het continent. En er staat:

En Paulus kreeg 's nachts een visioen te zien: er stond een Macedonische man, die hem dringend vroeg: Kom over naar Macedonië en help ons! Toen hij nu dit visioen gezien had, probeerden wij meteen naar Macedonië te reizen, omdat wij eruit opmaakten dat de Heere ons geroepen had aan hen het Evangelie te verkondigen.

HANDELINGEN 16:9-10

Het is interessant dat Silas misschien profetische woorden heeft ontvangen: ‘Ga niet naar Asia. Ga niet naar Bithynië.’ Maar hij ontving geen profetisch woord dat zei: ‘Ga naar Macedonië.’ In plaats daarvan kreeg Paulus daarover een droom. Het is

interessant hoe God hun de ene keer op de ene manier Zijn wil bekendmaakt en een andere keer op een andere manier. Een droom is één manier; een profetie is een andere manier.

Ik denk dat God de apostelen heel goed kan hebben geleerd om niet op één bepaalde vorm van leiding te vertrouwen, maar erop te vertrouwen dat God leiding geeft op welke manier Hij maar wil. Het is net als toen Jezus blinde mensen genas. Hij genas veel blinde mensen, maar nooit tweemaal op dezelfde manier. Hij spuugde op de grond, maakte modder, smeerde die op het oog en zei tegen de man dat hij die eraf moest wassen. Daarna kon hij zien. Andere keren spuugde Hij in de ogen van de man. Andere keren legde Hij Zijn handen op de ogen. Andere keren zei Hij eenvoudig tegen hem dat hij moest zien, of legde Hij hem de handen op. Hetzelfde wonder werd op veel verschillende manieren gedaan.

Ik denk dat God vaak voorkomt dat geestelijke dingen geïnstitutionaliseerd worden. Hij wil niet dat mensen een methode leren en zeggen: 'Goed, ik weet hoe ik hiermee moet omgaan. Ik weet hoe ik blinden moet genezen, want ik heb Jezus het zien doen en Hij deed het steeds op dezelfde manier. Ik zal dat gewoon ook doen.' Maar Hij deed het niet steeds op dezelfde manier. Dus moet je zeggen: 'Ik weet niet welke methode Hij misschien wil gebruiken. Ik zal er gewoon op moeten vertrouwen dat Hij doet wat Hij wil doen.'

Zo is het ook met leiding. Hoe leidt God? Op elke manier die Hij wil. Hij kan je leiden doordat je in de Schrift kijkt en een vers uit de Schrift je rechtstreeks vertelt wat je moet weten. Of Hij kan een profetie geven. De Geest van Jezus kan spreken en zeggen: 'Ga daar niet heen.' Of je krijgt misschien een droom. Wie zal het zeggen? Het belangrijkste is dat je leiding van God krijgt. Er is geen manier om te voorspellen hoe Hij die zal geven. Zo word je niet afhankelijk van een bepaalde manier om God te horen. Want dan ga je die methode, in plaats van God Zelf, zien als het middel waardoor je leiding ontvangt.

15

Paulus wacht in Troas op Gods leiding

In ieder geval kregen ze te horen dat ze daarheen moesten gaan. Nu is het interessant dat we niet lezen dat ze in Troas predikten. Er zijn geen aanwijzingen dat ze bij deze gelegenheid een gemeente in Troas begonnen. Ze waren daar en wachtten op leiding. Toen kregen ze de leiding om per schip naar Macedonië te gaan, dat in het noorden van Griekenland ligt. Daarvoor moesten ze de Egeïsche Zee oversteken. De Adriatische Zee lag tussen Italië en Griekenland, maar tussen Klein-Azië en Griekenland lag de Egeïsche Zee. Die moesten ze oversteken om in Macedonië te komen.

Ik weet niet waarom ze toen niet in Troas predikten. Maar Paulus deed dat later wel, bij een andere gelegenheid. Hij was toen alleen, zonder team, en wachtte op Titus, die niet op het afgesproken moment bij hem terugkwam. Paulus ging naar Troas in de hoop hem daar te ontmoeten. Hiervan hebben we geen verslag in Handelingen, maar in 2 Korinthe 2:12 zegt Paulus:

Toen ik nu in Troas kwam om het Evangelie van Christus te prediken, en daar een deur voor mij geopend was in de Heere, had ik geen rust voor mijn geest, omdat ik Titus, mijn broeder, niet vond,

2 KORINTHE 2:12-13

omdat hij bij die gelegenheid, naar ik meen, nog steeds wachtte om Timotheus te ontmoeten.

Maar waar het hier om gaat, is dat hij zegt dat hij inderdaad naar Troas ging om het Evangelie te prediken, maar dat was bij een andere gelegenheid. De eerste keer dat hij naar Troas gaat, predikt hij niet. Hij zoekt alleen leiding over waar hij heen moet gaan, en daar ontvangt hij die. Een man uit Macedonië zegt in een droom:

Kom naar Macedonië en help ons.

Dus vertelt Paulus de volgende ochtend die droom aan zijn team, en zij zeggen: ‘Ik denk dat God wil dat we daarheen gaan.’

16

Lukas sluit zich in Troas bij het team aan

In vers 11 staat:

Wij voeren dan van Troas weg en koersten recht op Samothrake aan en de volgende dag op Neapolis.

HANDELINGEN 16:11

Wie deden dat nu? Wij deden dat. Opeens is de schrijver van het boek Handelingen bij het team. Eerder is er geen enkel moment geweest waarop de schrijver zichzelf in het verhaal heeft opgenomen. Het is duidelijk dat Lukas in Troas deel van het team werd.

Wat deed Lukas in Troas? Woonde hij daar? Nogmaals, volgens een oude en breed gedragen christelijke overlevering kwam Lukas uit Antiochië. Als dat zo is, kunnen Barnabas, Paulus en Silas Lukas heel goed al eerder gekend hebben. Misschien was hij voor andere zaken in Troas, of misschien had Paulus hem uit Antiochië laten komen. Of misschien kwam hij niet uit Antiochië. Mogelijk had hij banden met Filippi en was hij naar Troas gekomen om daar een of ander medisch werk te doen. We weten het niet. Hij was arts. We weten niet waarom Lukas daar was of hoe hij deel van het team werd. Maar het is duidelijk dat Paulus, Silas en Timotheus in Troas met Lukas in contact kwamen. Ze waren het er kennelijk over eens dat hij deel van hun team moest worden en ook met hen mee moest reizen.

Misschien was het niet zozeer dat hij officieel deel van het team uitmaakte. Misschien was hij al een christelijke arts die ze in Troas ontmoetten en die toch al op weg was naar Filippi. Dus nam hij hetzelfde schip: ‘Zo voeren wij weg.’ Later, omdat ze hem tijdens deze reis hadden leren kennen, werd hem gevraagd om ook met Paulus mee te reizen.

Dit is het eerste ‘wij-gedeelte’ in het boek Handelingen. Er zijn drie ‘wij-gedeelten’ waarin de schrijver in het verhaal voorkomt. Dit eerste ‘wij-gedeelte’ loopt van hoofdstuk 16, vers 10 tot en met vers 17. Vanaf vers 19 spreekt Lukas weer over ‘zij’; in vers 40 lezen we bijvoorbeeld:

En nadat zij de gevangenis uitgegaan waren, gingen zij naar Lydia; en toen zij de broeders gezien hadden, bemoedigden zij hen en gingen de stad uit.

HANDELINGEN 16:40

Vervolgens staat er in hoofdstuk 17, vers 1:

En zij namen de weg door Amfipolis en Apollonia en kwamen in Thessalonica, waar een synagoge van de Joden was.

HANDELINGEN 17:1

Lukas is aan het begin van hoofdstuk 17 dus niet bij hen. Met andere woorden, hij blijft in Filippi. Hij vaart met hen mee naar Filippi, maar wanneer zij uit Filippi vertrekken, blijft hij achter.

We zullen zien dat Paulus vanwege vervolging nogal plotseling uit Filippi vertrekt. Maar hij laat daar een jonge gemeente achter. Misschien heeft hij bewust tegen Lukas gezegd, vooral als Lukas op dat moment een volwassen christen was: ‘Waarom houd jij deze gemeente niet in het oog? Wij moeten vertrekken, omdat ze ons vragen de stad te verlaten.’ Omdat Lukas bij hen was, is het toezicht op de jonge gemeente daar misschien aan hem toevertrouwd. Toen Paulus daar later langskwam, sloot Lukas zich bij hem aan en ging hij met hem mee op een volgende reis. Lukas vertrok dus later uit Filippi.

De ‘wij-gedeelten’ zijn interessant, omdat de schrijver zichzelf zonder ook maar enig vertoon in het verhaal opneemt. Maar het gebeurt heel subtiel. Opeens is het niet meer ‘zij gingen’, maar ‘wij gingen’. Lukas sluit zich dus nu in Troas bij hen aan en vaart met hen mee naar Neapolis.

17

De overtocht naar Macedonië en Filippi

Ze voeren rechtstreeks naar Samothrake. Dat is een eiland dat je tegenkomt wanneer je de Egeïsche Zee oversteeft. Waarschijnlijk hielden ze 's nachts halt op het eiland Samothrake, en daarna maakten ze de overtocht en gingen ze in Neapolis aan land. De hele overtocht is 125 mijl. Ze reisden van Troas naar Neapolis. Neapolis was de zeehaven van Filippi. Filippi was een belangrijke stad, maar lag 10 mijl landinwaarts. Wanneer mensen uit Filippi naar het oosten reisden, gingen ze dus naar de zeehaven Neapolis. En vandaar konden ze natuurlijk overal heen waar ze maar wilden. Neapolis is tegenwoordig de stad Kavala in Noord-Griekenland. Kavala is de plaats die vroeger Neapolis was.

Ze gingen daar dus heen, en er staat:

En vandaar gingen we naar Filippi.

Dat was, zoals ik al zei, een voettocht van 10 mijl vanaf Neapolis. Filippi was genoemd naar Filippus van Macedonië, de vader van Alexander de Grote. Dat is dus anders dan de stad in Palestina met de vergelijkbaar klinkende naam Caesarea Filippi, die genoemd was naar Herodes Filippus, weer een andere Filippus, en ook naar Caesar. Caesarea is genoemd naar Caesar en Filippi naar Herodes Filippus. Maar dit Filippi was genoemd naar de vader van Alexander de Grote, Filippus van Macedonië, en het was een belangrijke stad.

Lukas zegt dat het de voornaamste stad van dat deel van Macedonië was. Het is niet helemaal duidelijk wat hij met de woorden

En vandaar gingen wij naar Filippi, de eerste stad van dit deel van Macedonië, een kolonie. En wij verbleven een aantal dagen in die stad.

HANDELINGEN 16:12

bedoelt. Er waren heel wat belangrijke steden, en Filippi was niet per se de belangrijkste. Maar Macedonië was verdeeld in vier deelprovincies, en Filippi was de belangrijkste stad van een daarvan. Sommige geleerden denken dat hij, wanneer hij zegt dat het de voornaamste stad is, bedoelt dat het de stad van de voornaamste provincie van Macedonië is. Het is dus niet helemaal duidelijk wat Lukas met die formulering bedoelt, maar het was natuurlijk wel een belangrijke stad.

18

Filippi als trotse Romeinse kolonie

Het was een Romeinse kolonie, wat betekent dat de mensen die daar geboren waren bijzondere voorrechten hadden. Om te beginnen waren ze vrijgesteld van belastingen als ze in een Romeinse kolonie woonden, en daarom waren ze er behoorlijk trots op Romeins te zijn. Dit is eigenlijk de eerste keer dat Paulus in een volledig Romeinse omgeving met een Romeins bestuur terechtkwam. De Romeinen bestuurden Palestina. Ze bestuurden in feite de hele wereld. Maar hoewel Palestina en Israël door de Romeinen werden bestuurd, hadden ze nog altijd een Joodse cultuur. De gebieden die hij tijdens zijn eerste zendingsreis had geëvangéliseerd, hadden een Galatische cultuur. Ze stonden onder het gezag van Rome, maar Filippi was de eerste cultureel Romeinse omgeving waarin Paulus terechtkwam.

Het is ook de eerste plaats waar hij aanleiding had om zich op zijn Romeinse burgerschap te beroepen om aanspraak te maken op een bepaald voorrecht. Het is ook een plaats waar hij voor het eerst mensen ontmoette die heel trouw waren aan Caesar. En mensen die trouw waren aan Caesar vonden de leer van Paulus, dat er een andere Koning is, Jezus, vaak aanstootgevend. Die specifieke aanstoot wordt hier in verband met Filippi niet genoemd, maar later wel in verband met Thessalonica, een andere Romeinse stad.

Maar Filippi was een Romeinse kolonie, en er staat:

Dat is de belangrijkste stad van dat deel van Macedonië, een kolonie. En we bleven enkele dagen in die stad.

We weten niet hoelang ze daar bleven, maar het waren enkele dagen.

Macedonië is het noordelijke deel van Griekenland. Het Griekse schiereiland was onder het Romeinse bestuur verdeeld in twee provincies. De noordelijke provincie was Macedonië. De zuidelijke provincie was Achaje. De hoofdstad van de zuidelijke provincie was Korinthe. Griekenland, dat uit Macedonië en Achaje bestaat, is een schiereiland dat zich naar het zuiden uitstrekt tot in de Middellandse Zee. Het wordt in het oosten begrensd door de Egeïsche Zee en in het westen door de Adriatische Zee. Het noordelijke deel is Macedonië en het onderste deel is Achaje.

Paulus begint in Macedonië. Hij werkt zich naar het zuiden toe, tot aan de zuidpunt van het schiereiland, en uiteindelijk komt hij in Athene en daarna in Korinthe. Hij begint in Filippi en gaat vandaar naar Thessalonica en vervolgens naar Berea. Daarna maakt hij de lange reis van Berea naar Athene en vervolgens naar Korinthe. Dat is dus de geografie van het gebied en zo liggen deze plaatsen ten opzichte van elkaar.

19

Lydia en de eerste gemeente in Filippi

Hij bleef enkele dagen in Filippi. Vers 13:

En op de dag van de sabbat gingen wij de stad uit, de rivier langs, waar het gebed gewoonlijk plaatsvond; en nadat wij daar waren gaan zitten, spraken wij tot de vrouwen die er samengekomen waren.

HANDELINGEN 16:13

Normaal gesproken ging Paulus op de sabbat naar de synagoge, maar kennelijk waren er in Filippi niet genoeg Joden. Je had tien volwassen Joodse mannen nodig om een synagoge te kunnen hebben, en kennelijk waren er niet zoveel Joodse mannen in de stad. Waar geen synagoge was maar wel enkele Joden waren, kwamen ze op de sabbat op een rustige plek bijeen, in dit geval bij een rivier. Dus in plaats van naar een synagoge te gaan, want die was er niet in de stad, gingen Paulus en zijn team op de sabbat naar de rivier. Daar aanbaden ze God en spraken ze met de Joodse vrouwen die daar toevallig waren.

En hij zegt:

En een zekere vrouw, van wie de naam Lydia was, een purperverkoopster uit de stad Thyatira, die God diende, luisterde naar ons. En de Heere opende haar hart, zodat zij acht gaf op wat door Paulus gesproken werd. En toen zij gedoopt was, en haar huisgenoten, drong zij er bij ons op aan: Als u van oordeel bent dat ik trouw ben aan de Heere, kom dan in mijn huis en blijf er. En zij drong er sterk bij ons op aan.

HANDELINGEN 16:14-15

Haar huis werd dus waarschijnlijk de eerste huisgemeente in Filippi. De eerste bekeerlingen daar kwamen bij haar thuis samen. Paulus en zijn team verbleven daar. Lydia kwam uit Thyatira. Dat ligt in Klein-Azië. Ze bevond zich dus aan de overkant van de Egeïsche Zee, ver van huis. Ze was purperverkoopster. Thyatira, een stad die ook in het boek Openbaring wordt genoemd als een van de zeven gemeenten waaraan Openbaring is gericht, stond bekend om de purperverv en de purperen stoffen die er werden vervaardigd en verkocht. Mogelijk was ze verkoopvertegenwoordiger voor een verkoper in Thyatira en woonde ze in Filippi. Ze was duidelijk niet alleen maar op bezoek in Filippi; ze had daar een huis. Ze was een zakenvrouw die in Filippi handeldreef, en ze was waarschijnlijk een Joodse vrouw. Er staat niet dat ze Joods was. Ze kan een heidin zijn geweest, maar ze was op de sabbat bij de Joden aan de rivier. En zij was iemand van wie de Heere het hart opende om naar Paulus te luisteren.

Ook dit halen calvinisten soms aan als bewijs dat het God is Die het hart van de gelovige opent en dat een ongered mens zijn eigen hart niet kan openen. Zo iemand kan zich niet tot God keren zonder dat de soevereine genade van God zijn hart opent. Maar er staat wel dat ze God al aanbad voordat haar hart werd geopend. Ze was dus al iemand van wie het hart op God gericht was, en ze was geen verworpene. Ze was een gelovige en aanbad God. Net zoals God Joden die al tot dat trouwe overblijfsel behoorden liet zien dat ze de Messias moesten volgen en hen met de Messias in aanraking bracht, zo opende Hij ook haar hart. Daardoor luisterde ze naar Paulus, werd ze behouden en werd ze de gastvrouw van de gemeente daar.

20

De waarzegster, arrestatie en gevangenschap

En het gebeurde toen wij naar de plaats van het gebed gingen, dat een zekere slavin die een waarzeggende geest had, ons tegemoetkwam. Zij verschaftte haar meesters veel inkomsten met waarzeggen. Zij liep achter Paulus en ons aan en riep voortdurend: Deze mensen zijn dienstknechten van God, de Allerhoogste, die ons een weg naar de zaligheid verkondigen. En dat deed zij vele dagen lang. Maar Paulus, die zich daaraan ergerde, keerde zich om en zei tegen de geest: Ik gebied u in de Naam van Jezus Christus uit haar weg te gaan! En hij ging op hetzelfde moment uit haar weg.

HANDELINGEN 16:16-18

Toen haar meesters zagen dat hun hoop op inkomsten verdwenen was, grepen zij Paulus en Silas en sleurden hen mee naar de markt, voor de stadsbestuurders. En nadat zij hen naar de magistraten gebracht hadden, zeiden zij: Deze mensen verstoren de orde in onze stad. Het zijn namelijk Joden, en zij verkondigen gewoonten die wij niet mogen aannemen en ook niet mogen naleven, omdat wij Romeinen zijn.

HANDELINGEN 16:19-21

Ze spelen min of meer de rassenkaart: die mannen zijn Joden, wij zijn Romeinen, en zij brengen onze stad in beroering en verzetten zich tegen onze Romeinse normen.

En de menigte kwam als één man tegen hen in verzet. En de magistraten rukten hun de kleren af en gaven bevel hen met stokken te slaan.

HANDELINGEN 16:22

Op dit moment had Paulus kunnen zeggen: 'Ik ben een Romeins burger. Jullie mogen me niet slaan. Ik heb niet terechtgestaan.' Maar tot op dit moment hield Paulus zijn mond. Later zou hij erover spreken, maar hij liet hen hem slaan om zo later sterker tegenover hen te staan, zoals we zullen zien. Hij onderging de afranseling dus.

En nadat zij hun veel slagen toegediend hadden, wierpen zij hen in de gevangenis en geboden de cipier hen zorgvuldig te bewaken. En toen hij dat bevel gekregen had, wierp hij hen in de binnenste kerker en zette hij hun voeten vast in het blok.

HANDELINGEN 16:23-24

Blijkbaar was tegen de gevangenbewaarder gezegd: 'Dit zijn gevaarlijke mannen. Zorg ervoor dat ze goed vastzitten.' Daarom zette hij hen in de diepste kerker van de gevangenis en sloot hij hen in het blok. Ze zaten niet alleen achter gesloten deuren, maar hun voeten waren ook in het blok vastgezet. Ze waren er slecht aan toe. Ze waren geslagen, hun ruggen lagen open door de striemen van de afranseling, en zo brachten ze een zeer ongemakkelijke nacht door. Er staat:

En omstreeks middernacht baden Paulus en Silas en zongen lofzangen voor God. En de gevangenen luisterden naar hen.

HANDELINGEN 16:25

21

De demonische geest achter de waarzegster

Ik moet enkele opmerkingen maken over wat hieraan voorafging. Van deze vrouw, die zij van een demon bevrijdden, wordt gezegd dat ze een waarzeggende geest had, zoals het hier is vertaald. In het Grieks staat er letterlijk: een geest, een python. Wij kennen een python natuurlijk als een slang, maar in de oudheid geloofde men in een bepaalde pythongeest die de bewaker van het orakel van Delphi was en door de god Apollo werd geïnspireerd. Iemand met de geest van Python deed uitspraken waarvan men geloofde dat ze door de god Apollo waren geïnspireerd. Ze was dus een waarzegster die deze demonisch geïnspireerde orakels uitsprak. Omdat ze een slavin was, konden haar eigenaars geld aan haar verdienen door haar het lot van mensen te laten voorspellen en daar geld voor te vragen.

Overigens zijn er latere schrijvers die menen dat deze pythongeest een woord is dat hetzelfde betekent als buikspreker. Plutarchus bijvoorbeeld, de Latijnse schrijver, meende dat dit woord naar een buikspreker verwees. Maar wij denken bij een buikspreker aan iemand die als het ware zijn stem in een pop werpt. De persoon met de geest zou echter meer op de pop lijken, en Apollo zou degene zijn die door die persoon heen sprak, zoals een buikspreker door een pop heen spreekt. Dit woord werd met buikspreken geassocieerd. Maar de Bijbel zegt uitdrukkelijk dat dit meisje door een demonische geest bezeten was.

Het kan ons verbazen dat deze demonische geest haar inspireerde om te zeggen:

En het gebeurde toen wij naar de plaats van het gebed gingen, dat een zekere slavin die een waarzeggende geest had, ons tegemoetkwam. Zij verschaftte haar meesters veel inkomsten met waarzeggen. Zij liep achter Paulus en ons aan en riep voortdurend: Deze mensen zijn dienstknechten van God, de Allerhoogste, die ons een weg naar de zaligheid verkondigen. En dat deed zij vele dagen lang. Maar Paulus, die zich daaraan ergerde, keerde zich om en zei tegen de geest: Ik gebied u in de Naam van Jezus Christus uit haar weg te gaan! En hij ging op hetzelfde moment uit haar weg.

HANDELINGEN 16:16-18

Dat is de waarheid. Waarom zou een demon de waarheid vertellen? Het interessante is dat wanneer demonen in de Bijbel door mensen heen spreken, ze over het algemeen de waarheid vertellen. In de evangeliën, bijvoorbeeld in Lukas, hoofdstuk 4 vers 34, Lukas hoofdstuk 4 vers 41, Lukas hoofdstuk 8 vers 28 en op andere plaatsen in de evangeliën, lezen we dat door demonen bezeten mensen Jezus tegemoetkwamen en dat de geesten spraken en zeiden:

Ga weg! Wat hebben wij met U te maken, Jezus de Nazarener? Bent U gekomen om ons te gronde te richten? Ik weet Wie U bent, namelijk de Heilige van God.

LUKAS 4:34

Toelichting: de weergegeven uitspraak staat in Lukas 4:34. De titels 'de Christus' en 'de Zoon van God', die hierna eveneens worden genoemd, staan in Lukas 4:41.

En ze hadden gelijk.

Jezus meende dat Hij een demon een vraag kon stellen en een rechtstreeks antwoord kon krijgen. Hij zei:

Hoe heet je?

En zij zeiden:

Jezus vroeg hem: Wat is uw naam? Hij zei: Legio; want er waren veel demonen in hem gegaan.

LUKAS 8:30

Kennelijk spraken ze de waarheid en verwachtte Jezus dat ook van hen. Soms denken we dat je niet kunt vertrouwen wat een door demonen bezeten persoon zegt, en misschien moet je dat ook niet altijd doen. Maar wanneer door demonen bezeten mensen in de Bijbel spreken, zeggen ze vaak dingen die waar zijn.

22

Waarom Paulus demonische bijval afwees

Maar waarom? Waarom zouden ze juist deze waarheden uitspreken? En als deze vrouw zulke positieve dingen zei, waarom raakte Paulus dan geïrriteerd en dreef hij na een aantal dagen de demon uit haar? Ik denk dat het een strategie van de duivel is om de indruk te wekken dat Jezus of de apostelen met hem onder één hoedje speelden. Je moet voorzichtig zijn met wie jou prijst. Je wilt geen aanhangers voor wie je je moet schamen.

Wanneer iemand van wie bekend is dat die door demonen bezeten is jou aanbeveelt en zegt: 'Jij bent de Christus. Jij bent de Zoon van God. Dit zijn mannen van God. Ze vertellen de waarheid, de weg tot behoud', dan is wat er gezegd wordt technisch gezien waar. Maar er is een bepaalde onderliggende boodschap, namelijk dat degene die hen aanprijst bij hetzelfde team hoort. Hij verzorgt hun promotie. Maar degene die hen promoot, is door demonen bezeten.

Paulus wilde niet dat zijn boodschap met de demonen in verband werd gebracht, en Jezus wilde dat met Zijn boodschap ook absoluut niet. Want mensen zouden de indruk kunnen krijgen dat Paulus op de een of andere manier in dezelfde categorie viel als de

geest van Python en dat de geest van Python hem aanbeval. Dat was iets wat hij niet nodig had en niet wilde. Jezus wilde niet eens dat mensen die genezen waren Hem zouden aanbevelen. Hij zei:

Vertel dit aan niemand.

Jezus zocht niet naar de aanbeveling van demonen of mensen. Hij zocht naar de aanbeveling van Zijn Vader. Hij wilde dat God Zijn bediening bevorderde, en demonen al helemaal niet.

Dat was waarschijnlijk ook de houding van Paulus: 'Ik wil niet dat mensen denken dat ik op de een of andere manier verbonden ben met deze persoon die mij aanprijst en die mijn bediening hier aanbeveelt.' Dus dreef hij de demon uit. In de Engelse vertaling die de spreker gebruikt, staat dat de demon 'op datzelfde uur' uitging; de hier aangehaalde HSV geeft dit weer als 'op hetzelfde moment'. De Engelse formulering hoeft niet te betekenen dat de bevrijding een uur duurde. Soms gaan demonen niet onmiddellijk uit, maar Paulus hoefde niet veel te doen om hem uit te drijven: slechts één woord.

Paulus had groot gezag over demonen, net als Jezus. In Handelingen 19 zullen we zien dat demonen zelfs uit mensen gingen wanneer zo iemand een zweetdoek of een schort van Paulus kreeg. Bij één gelegenheid zeiden de demonen in Efeze:

Maar de boze geest antwoordde en zei: Jezus ken ik en van Paulus weet ik af, maar u, wie bent u?

HANDELINGEN 19:15

Ze erkenden Jezus en Paulus, maar deze andere mensen erkenden ze niet. Het bevel van Paulus aan de demon zorgde er dus voor dat hij wegging.

Maar dit betekende dat het meisje niet langer de toekomst kon voorspellen, en dat betekende dat haar eigenaars niet langer geld aan haar konden verdienen. Dat maakte hen kwaad. Ze hitsten de menigte op, zorgden ervoor dat Paulus en Silas werden gearresteerd en lieten hen slaan en in de gevangenis werpen. We laten Paulus en Silas

achter in de gevangenis, geslagen en in het blok, terwijl ze tot diep in de nacht lofliederen voor God zingen. We zullen erop terugkomen om te zien hoe God in die situatie ingreep om hen te bevrijden.

Om verder te lezen

Alle bijbelteksten die in deze lezing aan bod komen, in de volgorde waarin ze gebruikt zijn.

- Handelingen 15:36-41
- 2 Timotheus 4:11
- 1 Petrus 5:13
- Handelingen 15:34
- Handelingen 15:40-41
- Handelingen 16:1
- Handelingen 16:2-3
- 1 Timotheus 4:12
- Galaten 2:3
- Handelingen 16:4
- Handelingen 16:6
- Handelingen 16:7
- Handelingen 16:9-10
- 2 Korinthe 2:12-13
- Handelingen 16:11
- Handelingen 16:40
- Handelingen 17:1
- Handelingen 16:12
- Handelingen 16:13
- Handelingen 16:14-15
- Handelingen 16:16-18
- Handelingen 16:19-21
- Handelingen 16:22
- Handelingen 16:23-24
- Handelingen 16:25
- Lukas 4:34

- Lukas 8:30
- Handelingen 19:15

Lezing © Steve Gregg / The Narrow Path. Nederlandse vertaling © 2026 Vers voor Vers. De bijbeltekst in deze uitgave is ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling, © 2010/2016 Stichting HSV.